

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 21 december 2018

Mål nr

Ö 2916-18

PARTER

Klagande

JR

Ombud: Advokaterna ARS och AL

Motpart

Skatteverket

Rättsavdelningen

171 94 Solna

SAKEN

Hinder mot verkställighet

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2018-06-04 i mål ÖÄ 10361-17

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår JRs överklagande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

JR har yrkat att Högsta domstolen ska

dels bifalla hans kvittningsinvändning den 27 februari 2017 avseende beloppet 100 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 5 februari 2016, att kvittas mot hans existerande skatteskulder hos Kronofogdemyndigheten,

dels förplikta Skatteverket att ersätta honom för rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten.

Skatteverket har motsatt sig yrkandena.

JR har yrkat ersättning för rättegångskostnad i Högsta domstolen.

SKÄL

Prejudikatfrågan

1. Enligt 43 kap. 1 § skatteförfarandelagen (2011:1244) kan den som är part i ett mål eller ärende enligt den lagen i vissa fall få ersättning av allmänna medel för kostnader för ombud, biträde, utredning eller annat som denne skäligen har behövt för att ta till vara sin rätt. I 71 kap. 4 § finns ett förbud för Skatteverket att fullgöra skyldigheten att betala ut beviljad ersättning genom att kvitta fordran på ersättning mot den enskildes sammanlagda skatteskuld. Prejudikatfrågan i målet är om detta kvittningsförbud kan utsträckas till att omfatta en enskilds fordran mot Skatteverket för rättegångskostnad i ett utmättningsmål rörande skatteskulder. I målet uppkommer även frågor om tidpunkt för och specificering av kvittning.

Bakgrund

2. Kronofogdemyndigheten beslutade under hösten 2015 att för betalning av förfallna skatteskulder utmäta vissa av JRs tillgångar. Tingsrätten upphävde utmätningen och förpliktade Skatteverket att ersätta JR för rättegångskostnad med 100 000 kr. Ersättningen tillerkändes med stöd av rättsfallet NJA 2015 s. 374, där Högsta domstolen uttalade att det i vissa fall skulle strida mot rätten till en rättvis rättegång enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen om en enskild inte ges rätt till ersättning av staten för sina rättegångskostnader i ett allmänt utmätningsmål, t.ex. rörande skattefordringar.

3. Sedan JR krävt betalning för sin fordran beslutade Skatteverket i mars 2016 att med stöd av allmänna civilrättsliga principer kvitta mot hans förfallna skatte- och avgiftsskulder. JR förklarade då att han inte godtog kvittningen.

4. Huvuddelen av JRs skulder mot staten preskriberades den 31 december 2016. Kort därefter meddelade han Skatteverket att han godtog begärd kvittning, men endast mot den skatteskuld som kvarstod efter preskriptionen.

5. I februari 2017 fullföljde Skatteverket sin kvittning genom att avräkna JRs fordran mot delar av de preskriberade skatteskulderna som då hade återförts till skattekontot.

6. JR begärde därefter hos Kronofogdemyndigheten att få kvitta sin fordran mot skatteskulder som inte hade preskriberats. Kronofogdemyndigheten, som uppfattade JRs begäran som en invändning mot verkställighet enligt 3 kap. 21 § utsökningsbalken, avslog hans kvittningsinvändning.

7. JR överklagade Kronofogdemyndighetens beslut. Han hävdade att Skatteverkets beslut om kvittning, med en analog tillämpning av kvittningsförbudet i 71 kap. 4 § skatteförfarandelagen, hade varit utan verkan. Vidare

gjorde han gällande att hans rätt enligt regeringsformen och Europakonventionen till en rättvis rättegång skulle tömmas på sitt innehåll om han inte skulle få någon ersättning att betala sitt ombud med. Slutligen invände han att Skatteverket – vid sin kvittningsförklaring i mars 2016 – inte på ett tillräckligt preciserat sätt hade angett vilken motfordran som kvittning skedde med och att kvittningen därför endast kunde ha verkan avseende de skattefordringar som inte hade preskriberats den 31 december 2016.

8. Skatteverket bestred bifall till överklagandet. Enligt verket saknades det stöd för en analogi till kvittningsförbudet i skatteförfarandelagen. Vidare behövde verket inte ange vilken skattefordran som användes för kvittning, eftersom detta styrs av den särskilda turordning som gäller för betalning av skattefordringar enligt 19 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. (indrivningslagen).

9. Tingsrätten avlog överklagandet. Hovrätten har fastställt tingsrättens beslut.

Den rättsliga regleringen

10. Staten har i egenskap av gäldenär i princip samma möjligheter som andra gäldenärer att fullgöra sin betalningsskyldighet genom kvittning. Några särskilda förutsättningar för rätten till kvittning uppställs inte i de fall då en myndighet eller ett annat statligt organ är part och i tvisten intar samma ställning som en fysisk eller juridisk person i allmänhet. I fall då staten är gäldenär är det emellertid inte ovanligt att huvudfordran eller motfordran kan vara av sådan art att kvittning är utesluten eller underkastad särskilda begränsningar. (Se NJA 2005 s. 3.)

11. Som har framgått av det föregående (p. 1) får Skatteverket inte fullgöra sin skyldighet att ersätta den enskilde för ombudskostnader m.m. genom

kvittning mot den enskildes sammanlagda skatteskuld, när kostnaderna avser förfarandet vid uttag av skatter eller avgifter.

12. Kvittningsförbudet infördes vid tillkomsten av skatteförfarandelagen 2011. I förarbetena framhölls det att rätten till kostnadsersättning, som funnits sedan 1989, är viktig för rättssäkerheten och att det därför inte bör råda något tvivel om att beviljad ersättning också ska betalas ut till den enskilde. Annars kan personer med skatteskulder få svårt att anlita ett ombud eller ett biträde. (Se prop. 2010/11:165 s. 419 och 1189.)

13. För att säkerställa syftet med kvittningsförbudet avskaffades också ett tidigare förbud för en ersättningsberättigad part att överlåta fordran på kostnadsersättning innan ersättningsbeslutet fått laga kraft. Därigenom blev det möjligt för parten att överlåta en fordran på ersättning till sitt ombud eller biträde, vilket hindrar att fordran mäts ut för den enskildes skulder (se a. prop. s. 419 och 1188).

14. Kvittningsförbudet i skatteförfarandelagen omfattar enligt sin ordalydelse inte sådan ersättning till den enskilde som grundas på 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen. Frågan är då om kvittningsförbudet ska anses analogt tillämpligt när den enskilde har tillerkänts ersättning från Skatteverket för rättegångskostnad i ett utmätningssmål.

15. Utgångspunkten för regleringen i skatteförfarandelagen är att en ersättningsfordran i och för sig kan utmätas för den enskildes skulder. Syftet med kvittningsförbudet har alltså inte varit att en ersättningsfordran ska få ett sådant generellt skydd mot utmätning som finns i 5 kap. utsökningsbalken rörande tillgångar med särskild stark anknytning till gäldenären. Detta talar mot en analog tillämpning av kvittningsförbudet avseende den typ av ersättning som är aktuell i detta mål.

16. Rätten till ersättning för rättegångskostnad i utmätningssmål om skatteskulder motiveras främst av att den enskilde ska ha möjlighet att anlita ombud i sådana mål (se NJA 2015 s. 374 p. 15). Därigenom får den enskilde vid framgång i målet till stor del samma ställning som i utmätningssmål mellan enskilda parter, där det finns en generell rätt till ersättning för rättegångskostnad enligt 32 § lagen (1996:242) om domstolsärenden (jämför för tvistemål 18 kap. 8 § rättegångsbalken). En analog tillämpning av kvittningsförbudet till att omfatta även utmätning av ersättning av nu aktuellt slag skulle leda i motsatt riktning och innebära en omotiverad särbehandling av staten som skatteborgenär vid en jämförelse med andra borgenärer.

17. På grund av det anförda, och då kravet på en rättvis rättegång inte föranleder någon annan bedömning, bör kvittningsförbudet i 71 kap. 4 § skatteförfarandelagen inte tillämpas analogt i utmätningssmål som avser den ersättningsberättigades skatteskulder.

Bedömningen i detta fall

18. Kvittningsförbudet i 71 kap. 4 § skatteförfarandelagen har inte varit tillämpligt avseende JRs fordran på rättegångskostnad.

19. Skattefordringar som anmälts för indrivning handläggs som allmänt mål där Skatteverket företräds av Kronofogdemyndigheten (jfr 70 kap. 1 § skatteförfarandelagen och 2 kap. 30 § andra stycket utsökningsbalken). Vid Kronofogdemyndighetens handläggning tillämpas indrivningslagen, som har en bestämd turordning för avräkning (19 §). Indrivningslagen är i och för sig inte tillämplig vid handläggningen hos Skatteverket (jfr 1 § och 1 a §). Avräkningsregeln i den lagen måste emellertid ges den innebörden att Skatteverket, även i fall då kvittningen sker enligt allmänna civilrättsliga principer, inte förfogar över frågan om vilken fordran som kvittning kan ske

mot. Det saknar därför betydelse att Skatteverket i sin kvittningsförklaring inte särskilt angett vilken eller vilka av skattefordringarna som kvittning sker mot.

20. Skatteverkets kvittningsförklaring fick verkan mot JR i mars 2016. Att den administrativa hanteringen av kvittningen fullföljdes först under 2017 leder inte till någon annan bedömning. Han har därför inte kunnat använda fordringen till att kvitta mot de skatteskulder som kvarstod efter den 31 december 2016. Hans invändning mot verkställighet saknar således grund. Överklagandet ska därför lämnas utan bifall.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Ann-Christine Lindeblad, Ingemar Persson, Lars Edlund (referent) och Petter Asp
Föredragande justitiesekreterare: Evelina Säfwe